

שירי קולמוס

מאת שלמה צמח

פעמים אתה משמיע רעיון פשוט מאוד, כולו ודאי ומציאותי. ובשום פנים אי אפשר לסלקו בא הכרח ומשיג עליו. והנה מתוך השגתו אתה למד — לא בריאה ולא הזקה טענתו ולא צודקת, ואתה תוהה, טעות זו? מהיכן? אי אהה יכול לומר, לסוף דעתך לא ירד. הרי הדברים פשוטים וברורים, ואילו ההשגה עליהם קשה ומפולסלת מהם עד אין שיעור; ודומה ענה המון בקוץ ובסחבת. שמה אמר, לא שמע אדם זה מה שהשגתו מעתה אבל ראיח אותו וישב בקול הנאספים ואזני פתוחות. על אהת כמה וכמה אינך רשאי להשודר בו — ידע את האמת והחכוון להתכחש לה; אף על פי שיש גם הוטאטיביזם כאלה, אלא מספרם מועט, ובכך חוזרת הקושיה למקומה: טעות זו על שום מה?

רבות הרהרתי במידה משונה זו, והנה נדמה לי, יש דברים בעולם שהנפש אינה חפצה בהם, וכל שהם נדאי יותר ומציאות יותר חפצה היא בהם פחות. מבפנים יש איזה סירוב מכוסה, מראון מסתור, איזו אימה מפני הפשוט והאמיתי. וכשאתה מס' מיעט, מיד מסתתמים צינורות ההתסיסה הרגילים ונעשים מעין משמרת המר ציאה את העיקר וקולטת את המפל. מכאן אותו ולולל בדברים האמורים, אותה תרעומת הבניה עליהם כמעט קודם לאמירתם, כלומר, האזנים שומ' צות אותם אבל אינן מקשיבות להם, וצא וראה, החומר של פגם זה מר' היב גבוליו, השירה יודעת ומכירה שמיעה לאשמיעה זאת ומבזבזת היא כוחות מרובים בשגיל לגבור עליה, לפני ימים אחרים קראתי שיר יפה בן

שנים עשר בתים ועיקרו — אל יגבה לבך, האדם, כי יסודך בעפר וסופך לעפר, אבל אילו אמר המשורר אמת פשוטה זאת בקיצורה, אוזן מי תקשיב לה? יצא והאריך את הדיבור בעניינו ובא עליו כעקפים. פתח בעליית השחר מתוך האפילה, אחר הזריח את גלגל החמה והנמידו בצחרי יום באמצע הרקיע, עד שהגיע לשיקיעה; והגלגל מסתלק וסובע בהשבת הלילה, את תמונתו ואת ציוריו טבל ביט של ניגונים וקצבים, ובקסמי הקולות האלה ומתק געומת לוקח המשורר את דעת הקורא, מפתח אותו ומשדל אותו שיטה אוגו לו עד שנקיגיה לו אמיתו הפשוטה וכל יגונה הגדול, וממקום אחר, רצה בעליהתפילות לומר, אין התארים שבלשון בני־אדם מספיקים לספר כבודו של דברי־אלוהים; עניין שהכל מודים בו, ואף על פי כן אין הרעת קולטת רעיון זה בפשטותו, נוגעת בו ואינה נוגעת, מה עשה בעליהתפילות? הפליג וגיבב ששה עשר תארים זה על גבי זה בנשיכה אחת: „אמת ויציב ונכון וקים וישר ונאמן ואהוב והכיב ונח' מר ונעים ונורא ואדיר ומחוקן ומקובל עיסתה של אילונה ומפדישים ממנה וטוב ויפה הדבר הזה". עכשיו על כרחו כל בר־דעת מסכים עמו, שהרי ברור לו, אפילו יוסף עוד שמונים וארבעה תארים בשביל להשלים את המאה כלום לא הוסיף, וכשיגרע מן הששה עשר כלום לא גרע, והואיל ולא מספיקים התארים, בין מרבה ובין ממעט לעולם הריהו חסר, ונמצא יודי כוח־אלים שהיה תכלית לעצמו, מה תיטה וגומר... ולא ידעתי שתורר אני על דברי לנין כשהוא דן ריזן של כל המהפכות שבאו לעולם, והרי

אלה דבריהם המעלים רעיון שהיה חביב על מארכס ועל אנגלס: „עד עכשיו אין לך מהפכה שבסוף חשבונה אינה מגיעה לידי היוזק כיתה של המכונה האדמיניסטרטיבית". זכובי־בית, בקושי, כמעט באונס, אני מסיים סיפור אהר של סופר בן המשמרת הצעירה בארץ, יש משחו בבהור זה, ואף על פי כן קשה הקרי את הקבוצה ריקה, בני הלוח, פסיכר לוגיה של פטריוטים לעצמם זה לזה, חכמות של קרתנות ואיזו שספה ושפלות בנפש, הבולצת ופולטת ושוב בולעת מה שפלטתה ואינה נתפסת לשום דבר, אין עניין לבעלי־היים ואפילו לא לכלב, הוץ מאתה מורשה יהודית של כלב נובה בכפר הערבי, בכפר הנוי, אין שום רגש למקום הרץ מן המצודה לפי תכנות מפלגית או „תנו" צות", יש איזה קשקוש סביב למכור נות גסיעה והרישה, אוטומובילים וטרקטורים, וגם קשקוש זה מצווה על פי הלכה, לשם מה היום בני־אדם בשינוי, האמפאתיה של ליפט מבצבצה ועולה מכל סברה וסברה, אלא שנעלי מה שמנו השגתו של זורינגר על ליפט: יפה כוונה של האמפאתיה לאמ' נוח קלאסית בלבה, אבל זו שאינה מצינה כל האמנות של יבטי אמריקה ואסיה, מה תהא עליה? כך דרבים של חכמי אמריקה, כשהם מגבלים את עיסתה של אילונה ומפדישים ממנה דעותיהם, הריהו בידיהם מעין עיסה שלא הוקמה קלחה, וטבל זה מכשיל את הקורא.

שגור היה כפי לומר — עכשיו שהמהפכה הכולשביה הרוסית היחה לרגים, כלומר אונסת היא את משאת הנפש המכוונת מציאות חדשה על ידי כוח־אלים שהיה תכלית לעצמו, ולא תיטה וגומר... ולא ידעתי שתורר וכרונות, תיאורים בתוך המתהווה ושופך ואמר בלבו — הנה הנה

כך אירע לי עם ויליאם ג'ימס, קרובה אחת שלי, מורה, מתקשה בהוראה וקניתי לה ספרו של ג'ימס „שיחות למורים על הורת־הנפש ול" סטודנטים על כמה משאות־נפש בהיים". בדרכי מירושלים לרהובות עיינתי בחיבור זה ונדמה היה לי, שרעיונותיו שגורים כל כך, כאילו שיהיה לי עם חכמי החינוך במהננו — לאמיתו של דבר, ג'ימס אבי רע' יגונה הללו וכחוללם, אלא שפשטו רבים ונתמעלו כרוב שימוש, ואין לך מידה שושלמת בעולם הזה, אדם ספרס כתבו וכל רצונו שיהיו קניין רבים, משחו כך, הרי יצאו מרשות מחברם, וכהמשך הזמנים נישל מהם הדיושם ועצמותם והיו למין מטבע זחוק שאין לו צורה ואין לו ערך.

אסור לו להרהר־לך שיעלה בלבו כינה או תרעומת על הדור־חבא, הללו כבר החיים כאחוריהם לחללו עדיין החיים מלפניהם, כמעט לא שווה זה לעולם יש חשש משום קנאה שמקנאים הראשונים באחרונים, ויש עוד חשש אחר שאין בינו לסדרתו ולא בלום: שמא הזקנים יתניפו לצעירים, בשביל לגייב לבם ולהטמטע בתוכם, אבל דברי־הנופה ושפה־חלקות הם הם נוניה של קנאה נסתרת ועושי־דברה, לניכר כשאתה רואה סופר וחוק מת' היל מפרסם לצעירים, סיון שהוקנה קפצה עליו וחיוניותו נתמעטה ופהר יום המיתה נשל עליו, הריהו אף ורץ להבטיח לך, לכל הפחות, עולמו הבא, וכיצד ישא ויתן וקן עם צעיר? בפש' טנות וכגילוי־לב ובלא משוא־פנים ומ' חוך הסכם של שני הצדדים, שהם מסיחים דעתם מניין העינים וכל אחד יאחד אינו מפנה פניו אלא לחיים, הקדמתי כל אלה, הואיל ורצוני לרשום בפנקסי דברים אחרים על סיר פור שקראתי ושכותבו מן המשמרת הצעירה, עכשיו, אחר שנתיאשר מן המייסלטים, הכל הולכים לצרפת לבקש השראה חדשה בביתה, ודאי ישנה

צרפת הראויה לגילוי וללימוד מפנה לבחירה בה ולקירבה אתה, וכראיה היא שייסמכו עליה בפניה ושלא בפניה, אבל מה עושים הישראלים? בנקרים באשפתה כתרנגולות, הנה הסחורה שהם מביאים משם: „...רקדנית היהת מעכות שם על גבי בימה מרופדת בסילונות אדמדמים היוורים של אור עיוף, מאחור הונשפה תזמורת, הביט ביצור המהועב שנפח לתוך הטרימבון ואנב שלח גינוני־הן מומסיים שנחדפקו לשוא על דלתיו השומת־הלב, משומת־הלב היתה מסו' רה כולה לאש שהדליקו בה מערומים זרים, לא כן הגבירות, שמוכנות היו לעולל בעפר קרנן של כל האמנויות הפלאסטיות ובלבד שלא להודות בסגור לות גופניות יתירות של נקבת אחת ערומה".

כך, כך, נקבה אחת ערומה עם סגור לותיה הגופניות היתירות, איזה חר דוש! ואותה דקות פסיכולוגית על הגבירות שאינן רוצות בשום פנים להודות בסגילות גופניות הללו, וכוכי נות אפילו להשתמש בפסוק מספר איוב, „ולעולל בעפר קרנן" של כל האמנויות הפלאסטיות, בלבד שלא יודו בסגילות אלה, באסת, נקבה אחת ערוה מה, שומו שמים! אבל הניקורת העב' ריח, כשהיא מתעצמה עם ספרות זו, הריהי כסוכיה אורה על פניה, שלא עלה בידה, לפתור את שאלת הזמן, כשם שפתרו אותה ג'ימס וקאפקא, זי, זי, הטא גדול הטאה, שאלת הזמן לא פתרה, אילו פתרה, את הגאולה היתה מביאה לישראל! מה שייך? אילו פתרה שאלת הזמן!

אבל אין ספק, כיוון שנילו להם את הפגם שבכתביהם, הרי בכל כוחו תיחם ישתדלו לתקן עד מהרה את המעוות, ולאחר שנים אחדות הכל, כל הכתנה, יהדיה, יפתרו את שאלת הזמן, מה שייך? אכזר־נגף כונת אבן יד היא בשבילים ובאצבע פסנה יגללות, ואז פתורה דרכם לפניהם לרהותה, ודאי הם אינם חסידים שוטים, הם לא

יהיו מוכר־אלוהים ומעונים כג'ימס וכ' קאפקא ובאמצע ימיהם לא ימותו, ימים יאריכו, צעירים יהיו כל ימיהם — והם יעשו, אשתמש גם אני בפסוק מאיוב, „פימה עלי כסל" וייהנו מכל הנאות העולם הזה המרחיבית דעתו של אדם, אבל את שאלת הזמן יפתרו, ויהי מה!

ימים אחרים ואני חש בגופי, בחילה קלה כמנעה של נוצה רכה, איני עושה כלום, מקשיבה אזני אל רחש השעות החולפות והמיותן — ריקות הן, דומה ריקנות זו למלח־מחצבים של כוכבי לכת שנפל ארצה מן המרחקים הדול' קים והמאירים, ועם נפילתו כבה פלה זה והיה לאבן כבדה, אל אלוהים! מה קרה האבן ומה כבדה!

עדיף בעיני הפסדה של אמת משכ' רו של כזבו, האמת מרפא למכאוב זה שאולי הביאה עלינו וניתנה, התהלתי בקריאת ספרו של דוד סטיל „הספרים הויקטוריאנים הרא' שונים", בפתיחה מביא המחבר רעיון מלא עניין: עמידתו של הקורא כלפי הספרות שנבראה על ידי הדוד שבתור כן — הדור־האב של הקורא — הן מורה פי כמה וכמה בביטולה ובזריחה מן העמידה כלפי הספרות שנבראה בדורות רחוקים מאוד כדור־הקורא, רחוקים מרחק מקום ומרחק זמן כאחד, השירה האנגלית בתקופת אלישבע נתפסה בימינו יותר מן הסי' פורים שבתקופת ויקטוריה: „על שום מה כך הדבר? לא ברור לי, כלום הסבר פרוידי כאן? מין קומפלסט של אדיפוס רבי־מידות כלפי דור' האבות? אפשר ליבוא חכמי־הנפש ויט' בירו לנו את הדבר, נכיר להם סר' בה, כשיסיתו דעתם לשעה קלה מן הבעיות המתירדות שבת־תודעה של הפרט".

לגלוג דק מן הדק, אבל עמא הסבר זה נאה גם לשנאה זו שפשטה בלב' בוח לספרות האבות ולכל קנייניהם